Sandro Penna

Si la vida sabés l'amor meu

Trad. d'Eloi Creus. Edicions de 1984, 2023

Sandro Penna fou un poeta de contrastos, de versos que conjuguen harmonia i dissonància, joia i dolor, turment i vitalisme, bellesa i sordidesa, a través d'un llenguatge planer i elegant alhora.

Company de generació d'Alberto Moravia, Attilio Bertolucci, Elsa Morante o Natalia Ginzburg (escriptores amb qui manté una important amistat), es relacionà amb Umberto Saba, Eugenio Montale, Giuseppe Ungaretti o Pier Paolo Pasolini, per al qual Penna representa un model en molts sentits. Juntament amb Bertolucci i Giorgio Caproni, Penna forma part del que Pasolini va anomenar la *linea sabiana*, això és, un grup de poetes que es caracteritzen per utilitzar un llenguatge senzill i immediat que s'allunya del model imperant de l'Hermetisme.

El 1939 Penna publica el seu primer recull de poemes, *Poesie*, que ja conté la temàtica constant de la seva producció: l'admiració i el desig pels homes, més específicament pels adolescents, els quals imprimeixen en l'autor «una strana gioia di vivere», fins a convertir-se en una nova mitificació moderna («Ma il mio dio se ne va in bicicletta / o bagna il muro con disinvoltura»). Però a banda dels nois, els *fanciulli* («Sempre fanciulli nelle mie poesie!»), Penna parla també del mar, d'estacions de tren, de carrers i places de Roma, de bars de la perifèria; evoca escenes diverses de la vida quotidiana; troba la bellesa en un gat que baixa d'una taula o en una escopinada que brilla sota un sol pur damunt la grava en un parc desert.

Per a Penna, la poesia és la possibilitat de fugir de l'antítesi que representa l'imperatiu (moral) de com la vida s'ha de viure i el desig de com ell la vol viure. Aquesta oposició, que genera en el poeta una ferida, el condemna a una melangia de la qual pot redimir-se només a través de l'escriptura, que esdevé la clau per sobreviure. I d'aquest exercici en neix la joia del viure, el gaudiment de la bellesa de les petites coses que, com s'ha observat, sota la forma d'una perenne inconsciència, predomina en les seves lletres per sobre del dolor.

Ara bé, si fuig de l'expressió difícil, abstracta i indeterminada que caracteritza molta poesia italiana del *Novecento*, no significa pas que la seva poètica sigui banal o simple. És veritat que en moltes ocasions es tracta de composicions de dos, quatre o cinc versos, però la grandesa de Penna consisteix a concentrar, amb poques paraules, realitat, lleugeresa, comprensibilitat, immediatesa i bellesa presentant-nos

Scanned with CamScanner

alhora, i de manera directa, històries que es fan paleses sense necessitat de recórrer a grans metàfores. Els seus poemes són microcosmos perfectes que arriben al lector amb un cop d'efecte i després s'esvaeixen deixant un pòsit amb regust de melangia que no esdevé (gairebé) mai trista, lliurant-nos a l'oxímoron. Aconseguir això no és una empresa fàcil, se suposa. I, probablement, encara és més difícil assolir aquest resultat amb una traducció del text original: això és el que aconsegueix Eloi Creus amb la seva versió catalana de les *Poesie*, del 1973.

La primera decisió de Creus que el lector descobreix en l'edició bilingüe d'Edicions de 1984 és la de canviar el títol original del recull per un vers manllevat de l'autor. *Si la vida sabés l'amor meu* està conformat per cent cinquanta-vuit poesies que Penna va seleccionar com les més representatives de tota la seva obra (encara no havia publicat l'últim recull, *Stranezze*, que va veure la llum a finals del 1976, poc abans de la seva mort), més cinc que Creus afegeix a l'apèndix.

El llibre s'obre amb una introducció del traductor a la figura de Penna com a home i com a poeta, molt sintètica i encertada. Com Creus explica, en un moment en què a la tradició poètica italiana està de moda el vers lliure, Penna escriu en *endecasillabi* i *settenari* (els nostres decasíl·labs i hexasíl·labs), que barreja, en ocasions, amb altres metres. I val la pena subratllar que una de les virtuts de la traducció de Creus és que manté la mètrica en la majoria de casos sense perdre la impecabilitat de la forma penniana, farcida de jocs iteratius del ritme i la sintaxi. Pel que fa a la rima, Penna se serveix tant de l'assonant com de la consonant, i gairebé sempre Creus també li ha estat fidel. Un exemple reeixit d'aquest exercici el trobem en la traducció de «Giunto fra un incrociar di lenti carri». El poema original diu: «Giunto fra un incrociar di lenti carri / stetti fra un indugiar di lenti affetti. / Sotto il cielo mirando i caldi tetti / esitavo nel sole fra i ramarri». Aquest epigrama, girat per Creus, esdevé: «Arribat entre un creuar de lents carros / vaig estar demorant afectes lents. / Sota el cel, contemplant teulats calents, / dubtava, al sol, enmig dels llangardaixos».

Tot i que la rima del primer i quart versos en la traducció catalana no és consonant com en italià, el lector no pot evitar d'apreciar l'exercici de conservar la rima consonant en els versos segon i tercer gràcies al canvi en última posició dels substantius pels adjectius. Aquells que saben què representa passar un text d'una llengua a una altra, i especialment en el cas de la poesia, trobarà de seguida enginyosa una solució com la que acabem d'assenyalar.

Si la vida sabés l'amor meu ens ofereix un bon reflex de la poesia de Sandro

Scanned with CamScanner

Penna i és un encert de l'editorial apostar pel «poeta esclusivo d'amore», tal com es defineix ell mateix a *Stranezze* i com és conegut a Itàlia en els ambients intel·lectuals. Perquè Penna no se solia (i potser ara encara menys) estudiar a les escoles. Probablement per haver declarat obertament la seva homosexualitat i per insistir a parlar dels joves. I no plantejarem l'eterna pregunta de si un autor s'ha de valorar pel que escriu, pel que és o per una barreja de totes dues coses. Nosaltres, ara, després de conèixer-ne versions fragmentàries —com la de Josep Piera (*Poemes 1927-1938*) publicada a Columna el 1992, o la de Jaume Creus (*Una mica de febre*), que va aparèixer el mateix any a La Magrana— el podem gaudir en la seva (quasi) integritat.

ROSA OLIVEROS

Agustí Colomines

Tot el que el cor s'estima

Lleonard Montaner, 2022

Tot i ser un historiador de contrastada solvència, com demostra la seva llarga bibliografia, Agustí Colomines no és un historiador corrent. Per començar, malgrat que el seu treball historiogràfic se centra en l'època contemporània i especialment en l'evolució del catalanisme entre finals del segle XIX i principis del XX, no es pot considerar un historiador especialitzat com la majoria. En segon lloc, per la seva vocació literària, que s'ha traduït en la publicació de tres poemaris. I finalment pel seu compromís públic com a intel·lectual en innombrables articles en diaris i intervencions en tertúlies en mitjans de comunicació tant radiofònics com televisius, en què ha expressat sempre lliurement el seu pensament sense pèls a la llengua i a vegades amb acarnissament.

Tot això es fa evident a *Tot el que el cor s'estima*, un llibre de difícil classificació, en què tots aquests aspectes apareixen d'una manera o altra. El llibre té l'origen en el desig de Colomines, després d'uns anys dedicat amb alt compromís a la cosa pública, de tornar a l'origen, a l'humil treball de l'historiador de recórrer a les fonts primeres i remenar biblioteques i ar-

Scanned with CamScanner